



Отримано: 03 травня 2022 р.

Прорецензовано: 03 червня 2022 р.

Прийнято до друку: 07 червня 2022 р.

e-mail: oksanaskvur81@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2022-25(53)-95-101

Лісничук О. А. Особливості та наслідки фінансової глобалізації в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2022. № 25(53). С. 95–101.

УДК: 336.6

JEL-класифікація: F 01

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0002-2563-0717>**Лісничук Оксана Андріївна,**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та економіки

Міжнародного європейського університету, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблеми, пов'язані з особливостями поточної ситуації у фінансово-економічній сфері України, що є наслідком фінансової глобалізації. Актуальність цієї проблеми для України полягає в тому, що відкритість вітчизняних фінансових ринків створює суттєві загрози для розвитку вітчизняної економіки.

Для досягнення цієї мети в роботі використовувалися теоретичні методи, як-от: аналіз проблемної ситуації, класифікація ризиків, узагальнення отриманих результатів, а також методи імперичного дослідження: висування гіпотез та їх підтвердження з використанням методів математичної статистики (r-критерій Пірсона).

Результатом проведеного дослідження слід вважати підтвердження гіпотези про те, що між обсягом прямих іноземних інвестицій і динамікою ВВП є тісний взаємозв'язок і обсяги інвестицій впливають на динаміку ВВП, при цьому наведений взаємозв'язок виражений в дуже високому ступені, враховуючи високе числове значення r-критерію Пірсона, можна говорити про «супервідкритість» фінансової системи України. При цьому констатується, що ця залежність несе в собі суттєві загрози, що потребує змін в регуляторній фінансовій політиці держави.

Ключові слова: фінанси, глобалізація, відкритість, економіка, залежність, ризики, регулювання.

Oksana Lisnichuk,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of Management and Economics

International European University, Ukraine

FEATURES AND CONSEQUENCES OF FINANCIAL GLOBALIZATION IN UKRAINE

The article examines the problems associated with the current situation in the financial and economic sphere of Ukraine, which is a consequence of financial globalization. The urgency of this problem for Ukraine is that the openness of domestic financial markets poses significant threats to the development of the domestic economy.

To achieve this goal, theoretical methods were used, such as problem analysis, risk classification, generalization of results, as well as methods of empirical research, namely the development of hypotheses and their confirmation using mathematical statistics (Pearson's criterion).

The study should confirm the hypothesis that the volume of foreign direct investment and GDP dynamics is closely related and the volume of investment affects the dynamics of GDP, and this relationship is expressed in a very high degree, given the high numerical value of r- Pearson's criterion, we can talk about the "super openness" of Ukraine's financial system. It is stated that this dependence poses significant threats, which requires changes in the regulatory financial policy of the state.

Keywords: finance, globalization, openness, economy, dependence, risks, regulation.

Однією з найважливіших особливостей розвитку сучасного світу є глобалізація. Процеси глобалізації впливають на найрізноманітніші аспекти нашого життя – економіку, політику, культуру, ідеологію, безпеку, навколишнє середовище. Економічний вимір глобалізації включає в себе набагато збільшені за останні десятиліття міждержавні потоки товарів і послуг, капіталу та інформації, а також інтернаціоналізацію виробничих процесів та мобільність людей в міжнародному масштабі. У цілому, глобалізацію світової економіки можна охарактеризувати як посилення взаємозалежності національних економік, взаємовплив і взаємопереплетення різних сфер і процесів у світовому господарстві. У ході глобалізації формуються економіки відкритого типу, причому саме поняття «відкрита економіка» має на увазі ступінь інтеграції національної економіки в систему світових господарських зв'язків та її підпорядкування законам світового ринку в умовах відсутності обмежень при здійсненні операцій на міжнародному ринку товарів, послуг, капіталів та інших факторів виробництва [8].

Постановка проблеми. Феномен відкритості фінансових ринків, які є здатними до самоорганізації системами взаємодіючих агентів в умовах впливу екзогенних факторів і конкуренції, вільного обміну фінансовими потоками, обумовлює асиметричність і нестійкість національних фінансових систем, які також підпадають під дію законів «відкритості».

У зв'язку з цим важливим завданням для України в умовах зростаючих глобальних викликів є виявлення ризиків для економічної безпеки країни і їх попередження або усунення за допомогою заходів оперативного впливу з боку органів валютно-фінансового регулювання. Як свідчить світова практика, безоглядне залучення економіки в глобальні фінансові потоки на основі лібералізації валютного законодавства без належного прорахунку наслідків призводить не тільки до формування стійкої залежності економіки від міжнародного ринку капіталу, але і до диспропорцій всередині національного господарства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До праць, які зробили значний внесок в концептуальні засади розглянутих проблем, слід віднести дослідження Л. Л. Гриценко, І. М. Боярко, Т. А. Васильєвої [5], Т. Д. Косової, Н. О. Слободянюк [7], І. О. Школьник, Т. А. Васильєвої, С. В. Леонова [9] та ін.

У цих дослідженнях розглянуті теоретичні основи та методичні підходи до розвитку фінансової системи України, систематизовано вітчизняний і зарубіжний досвід управління нею, але в значно меншій мірі розкриті ті проблеми, які виникають у зв'язку з включенням країни в глобальні фінансові потоки, що потребує додаткового вивчення.

Мета статті: дослідити особливості та наслідки фінансової глобалізації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Проблема визначення оптимального місця країни в структурі світових потоків капіталу, на наш погляд, більш ніж актуальна в умовах зростаючих викликів геополітичного характеру і зовнішніх ризиків для національної фінансової стабільності. Формування теоретичної основи вибудовування валютно-фінансових відносин економіки дозволяє створити базис для стійкості до зовнішніх шоків і довгострокового зростання. Вирішення питань, пов'язаних із «зануренням» національної фінансової системи в глобальні потоки капіталу, відноситься до реалізації валютної політики держави – одного з напрямків державної економічної політики, значення якого в умовах нестабільності глобальних фінансів багаторазово зросло в умовах глобалізації світової економіки.

У наш час в усьому світі підходи до валютно-фінансового регулювання зазнають трансформації в умовах зростаючої нестабільності глобальних фінансів. Змінився характер і масштаб зовнішніх викликів, ускладнився склад фінансових інструментів, різко зросла волатильність глобального валютного і фінансового ринків. Разом з тим системного підходу до валютно-фінансового регулювання в Україні в цих умовах ще не розроблено, вітчизняна теорія робить акцент переважно на способах контролю за рухом капіталу, а загальнопоширеним є твердження про необхідність посилення участі України в процесах глобалізації, і зокрема в фінансовій глобалізації, оскільки вона дає змогу країнам отримати додаткові джерела грошей та капіталу, вийти на нові ринки інвестиційних ресурсів, що загалом являє собою підґрунтя для позитивних фінансово-економічних зрушень [2].

У той же час, наведений факт вимагає відповідного обґрунтування, насамперед такий висновок повинен бути обґрунтований з використанням відповідних статистичних даних і методик кореляційного аналізу, які раніше підтвердили свою здатність до доведення тих чи інших гіпотез.

У зв'язку з цим викликають інтерес питання: наскільки в дійсності відкритість української економіки впливає на динаміку ВВП, чи є взаємозв'язок між цими показниками, чи забезпечує відкритість української економічної фінансової системи зростання економіки або, навпаки, знижує темпи зростання? Говорячи про «відкритість» української економіки, ми беремо в якості показника, який, на нашу думку, найбільш яскраво демонструє таку тенденцію, – обсяг прямих іноземних інвестицій.

Для відповіді на питання, поставлені вище, на першому етапі дослідження ми висуваємо ряд гіпотез, що потребують перевірки (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця гіпотез щодо кореляції між обсягами іноземних інвестицій та економічним зростанням в Україні

№	1.	2.	3.
1.	Між станом прямого іноземного інвестування (ПІІ) і динамікою ВВП відсутній взаємозв'язок	Між станом ПІІ і динамікою ВВП є тісний взаємозв'язок і ПІІ суттєво впливають на динаміку ВВП	Між станом ПІІ і динамікою ВВП є взаємозв'язок і ПІІ суттєво впливають на динаміку ВВП
2.	Між станом ПІІ і динамікою ВВП є взаємозв'язок, який негативно впливає на динаміку ВВП	Між станом ПІІ і динамікою ВВП є взаємозв'язок і ПІІ впливають на динаміку ВВП	

Джерело: складено автором.



Наведені гіпотези будуть перевірені з використанням коефіцієнта кореляції Пірсона (r -коефіцієнт Пірсона). У цьому випадку коефіцієнт кореляції може приймати значення від $-\infty$ до $+\infty$. При цьому будь-яке негативне значення буде говорити про відсутність кореляції між обсягами іноземного інвестування та динамікою ВВП, 0 – про незначну кореляцію між цими показниками, а позитивні значення – про повну кореляцію досліджуваних величин.

У таблиці наведено розрахунок коефіцієнта Пірсона (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнта Пірсона за даними динаміки ВВП і обсягом ІІІ в Україні

Роки	ІІІ (млн дол. США) *	Індекс зростання до попереднього року (ІзІІ)	ВВП (млн грн)**	Індекс зростання до попереднього року (ІзВВП)
2011	7207	-----	1316600	-----
2012	8401	0.85	1408889	1.07
2013	4499	0.53	1454931	1.03
2014	410	0.09	1566728	1.07
2015	-458	-1.11	1979458	1.26
2016	3810	-8.31	2383182	1.20
2017	3692	0.96	2982920	1.25
2018	4455	1.20	3558706	1.19
2019	5860	1.31	3974564	1.11
2020	-868	-0.14	4194102	1.05
Σ		-4.62		10.23
Σ сер (1)		-0.51		1.13
Відхилення від Σ сер				
Роки	Σ сер- ІзІІІ	X	Σ сер- ІзВВП	У
2012	-0.51-0.85 =	-1.36	1.13-1.07=	0.06
2013	-0.51-0.53 =	-1.04	1.13-1.03=	0.1
2014	-0.51-0.09 =	-0.6	1.13-1.07=	0.06
2015	-0.51+ 1.11=	0.6	1.13-1.26=	0.13
2016	-0.51+ 8.31=	7.8	1.13-1.20=	-0.07
2017	-0.51-0.96 =	-1.47	1.13-1.25=	-0.12
2018	-0.51-1.20 =	-1.71	1.13-1.19=	-0.06
2019	-0.51-1.31 =	-1.82	1.13-1.11=	-0.02
2020	-0.51+0.14 =	-0.37	1.13-1.05=	-0.07
X^2 ; $У^2$				
2012	-1.36 ² =	1.84	-0.06 ² =	0.00
2013	-1.04 ² =	1.08	-0.1 ² =	0.01
2014	-0.6 ² =	0.36	0.06 ² =	0.00
2015	0.6 ² =	0.36	-0.13 ² =	0.01
2016	7.8 ² =	60.8	0.07 ² =	0.00
2017	-0.147 ² =	0.02	0.12 ² =	0.01
2018	-0.171 ² =	0.02	0.06 ² =	0.00
2019	-0.182 ² =	0.03	0.02 ²	0.00
2020	-0.37 ² =	0.13	-0.07 ²	0.00
Σ (20	Σ (2 ¹)	64.64	Σ (2 ²)	0.043
$X \times У$				
	1.84 x 0.00	0.00		
	1.08x0.01	0.01		
	0.36x0.00	0.00		
	0.36x0.01	0.003		
	60.8x0.00	0.00		
	0.02x0.01	0.0002		
	0.02x0.00	0.00		
	0.03x0.00	0.00		
	0.13x0.00	0.00		
	1.84x0.00	0.00		
Σ (3)	-	0.013		

* <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

** <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

Джерело: розраховано автором.

Розраховуємо r -коефіцієнт Пірсона за формулою, перетвореною відповідно до позначень, наведених у табл. 2.

$$r = \frac{\sum(2^1) \times \sum(2^2)}{\sqrt{\sum(3)}} = \frac{2,77}{0,11} = 25,1$$

У такому випадку, оцінюючи силу зв'язку коефіцієнтів кореляції, використовуємо шкалу Чеддока (табл. 3), адаптовану з урахуванням отриманих нами показників.

Таблиця 3

Показники сили зв'язку між змінними

Значення	Інтерпретація
від 0 до $-\infty$	відсутність кореляції
від 0 до 0,9	дуже слабка кореляція
від 0,9 до $+\infty$	висока кореляція

Джерело: [1].

Відповідно до показників, наведених у табл. 3, робимо висновок про те, що r -критерій Пірсона (25.1) свідчить про високу по силі позитивну кореляцію, тобто підтверджується гіпотези про те, що між обсягом ПП і динамікою ВВП є тісний взаємозв'язок і обсяги ПП впливають на динаміку ВВП, при цьому цей взаємозв'язок виражений в дуже високому ступені (сектор 1.3 в матриці гіпотез) і з огляду на високе числове значення r -критерію Пірсона можна говорити про «супервідкритість» фінансової системи України.

Такий висновок, з одного боку, може бути сприйнятий позитивно, оскільки свідчить про високий ступінь інтеграції України в глобальний фінансовий простір. З другого боку – отримані дані дозволяють говорити і про те, що суттєва, а точніше сказати, вирішальна залежність України від зовнішніх джерел фінансування значною мірою знижує стійкість національної економіки в умовах глобалізації.

В економічній літературі зустрічається велика кількість наукових праць, в яких акцентована увага на перевагах відкритої економічної системи, що полягають, зокрема, в наступному:

- розвиток міжнародної спеціалізації і кооперування виробництва;
- більш раціональний розподіл ресурсів;
- трансляція світового досвіду через систему міжнародних економічних відносин;
- розвиток міжнародної конкуренції між вітчизняними та іноземними виробниками й ін.

При цьому в сучасній літературі відкриту економіку все ще розглядають як один з найбільш прогресивних видів економічної побудови національної фінансової системи [10; 11; 13].

Багато економістів не бачать або не хочуть бачити серед перерахованих вище відносних переваг відкритості очевидні недоліки, по суті, більш системно значимі. Так, в літературі практично не згадується про суттєві загрози, пов'язані з наявністю великої кількості екстерналій, що об'єктивно виникають у відкритих фінансових системах.

Аналіз наукових праць [5; 7; 9], а також аналіз реальної ситуації, що склалася в Україні, засвідчує наявність суттєвих загроз, які несе в собі фінансова глобалізація, серед цих загроз виокремимо найбільш суттєві:

- незважаючи на незначну позитивну динаміку темпів зростання ВВП, чинники, що її зумовлюють (світова кон'юнктура цін на продукцію сільського господарства, видобувних галузей і хімічної промисловості, зростання видобутку і сільськогосподарського виробництва), не дозволяють Україні відігравати значиму роль у розвитку світового фінансового ринку, встановлюючи свої «правила гри», а суттєва залежність від зовнішніх інвестицій і позик в умовах відкритості сприяє вимиванню національного багатства країни, підвищуючи вразливість господарської системи України перед зовнішніми викликами і представляючи серйозну загрозу її суверенітету і безпеці;

- серйозний тиск на національну фінансову і банківську систему зовнішніх потоків капіталу, що не знаходять в країні умов для належного застосування (відповідного цілям підйому української економіки), формує негативну високоволатильну динаміку фінансових ринків, завищені очікування населення (зокрема і цінові) з приводу зміни фінансово-економічної ситуації, а також формує суттєві ендогенні ризики, в тому числі «доларизацію» економіки, найсильнішу залежність національної фінансової системи і економіки в цілому від курсів основних валют і світових фінансово-економічних криз;

- із зростанням кількості електронних платежів і безнаперових форм грошей в обігу не тільки збільшується їх еластичність, а й формується фінансово-індукована нестійкість і тим самим загальна нестабільність всієї господарської системи, що не врівноважується механізмом саморегулювання національного фінансового ринку.

Такі фактори визначають неминучість перманентних фінансово-економічних криз, причини чого слід шукати в самій системі «супервідкритості» української фінансово-економічної системи. При цьому українська держава, відмовившись від проведення збалансованої фінансової політики, спрямованої на захист національного ринку, втратила інструмент структурного управління економікою і фінансовими ринками. Фінансовий сектор країни, який став ключовою сферою відтворення, формування цін та забезпечення економічного зростання, стимулює ерозію національної економіки, а орієнтація на зовнішні інвестиції, що йдуть в основному в сектора, що не можуть забезпечити інвестиційно-інноваційний розвиток країни (рис. 1), в принципі, не забезпечують економічного зростання, а лише підтримують економіку в «стагнующому стані», не даючи їй впасти в глибоку кризу.

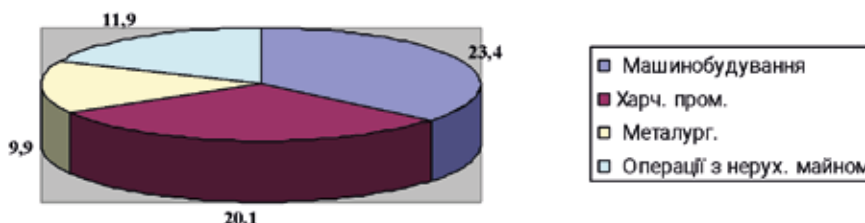


Рис. 1. Структура іноземних інвестицій в Україну за пріоритетними напрямками вкладень у 2020 р., %

Джерело: складено за даними [3].

При цьому стверджувати, що в Україні відбувається реальний інвестиційний процес в його класичному розумінні, не варто; значна частина інвестицій в країну (до 50.0 %) надходить із Росії, Нідерландів та Кіпру [4, с. 15], тобто фактично раніше виведені з України фінансові ресурси повертаються в формі інвестицій, створюючи елементарний «кругообіг вітчизняних фінансів», який спотворює реальну інвестиційну картину.

Незважаючи на ці проблеми, Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 р., що розроблена Міністерством фінансів за участю Національного Банку України, передбачає подальшу інтеграцію фінансового ринку України у світовий фінансовий простір, а також розвиток відкритої архітектури фінансового ринку [6, с. 30–31].

Ця політика в нинішніх умовах не здатна вирішити проблеми, які української фінансової системи, ані економіки в цілому. Відповідно, виникає гостра потреба визначення першочергових кроків, які має здійснити українська влада для виправлення ситуації.

Як здається, регуляторному впливу повинні бути піддані наступні напрямки. Насамперед при виборі форм зовнішньої заборгованості пріоритет повинен бути відданий залученню іноземних ресурсів в інструменти, які обертаються на внутрішньому ринку, це в основному облігації внутрішньої державної позики України, а також інструменти національних компаній і банків з номіналом в національній валюті. Крім прозорої структури інвестиційних потоків, це дозволить підвищити попит на національну грошову одиницю, розвинути місцевий фінансовий ринок, а найголовніше – використовувати емісійний важіль в разі проблем зі своєчасним обслуговуванням зобов'язань перед нерезидентами.

По-друге, вкрай важливим є створення особливих інструментів, що обертаються на внутрішньому ринку, які найбільшою мірою відповідали б інтересам іноземних інвесторів з точки зору якості (ліквідність, надійність, державні гарантії). Емісія таких інструментів дозволила б забезпечити репатріацію національних ресурсів, розміщених на зовнішньому ринку, і їх трансформацію в довгострокові інфраструктурні проекти на території країни. Такими інструментами в світовій практиці є інфраструктурні облігації – цінні папери, гарантовані урядом, кошти від розміщення яких спрямовуються на перспективні національні проекти (будівництво доріг, промислова інфраструктура й ін.). Випуск інфраструктурних облігацій дозволяє нівелювати ризики можливого вилучення коштів нерезидентів за рахунок додаткової емісії паперів, що мають державний статус.

Крім того, можливість обслуговування і погашення таких паперів може бути відстрочена на як завгодно тривалий період, оскільки папери, що виходять з обігу, будуть замінюватися новими випусками. У разі будь-яких ускладнень з обслуговуванням інфраструктурних облігацій за рахунок коштів бюджету або надходжень від реалізованих довгострокових проектів можуть бути задіяні емісійні джерела, наприклад, кредит НБУ або рефінансування НБУ інфраструктурних облігацій.

На нашу думку, ревізії повинна бути піддана і політика щодо залучення прямих інвестицій. Вважаємо, що необхідний контроль за довгостроковим інвестуванням з боку нерезидентів на національному ринку.

Очевидно, що наразі іноземне інвестування націлене лише на отримання миттєвих вигод, які базуються на високих дивідендах і на зростанні курсової вартості інструментів участі в капіталі. У той же час довгострокові інтереси економіки України швидше зосереджені на вкладенні капіталу в нові підприємства (так звані Greenfield investments). У зв'язку з цим регуляторний вплив з боку органів валютно-фінансового регулювання має бути спрямованим на стимулювання інвестицій у наукомісткі національні проекти з гарантією того, що стратегічні інвестори в перші роки володіння часткою участі забезпечать приплив реального капіталу в формі нових технологій, ноу-хау та ін.

У той же час частка участі нерезидентів у капіталах національних компаній може бути обмежена на базі підходів, схожих з підходами, використовуваними в розвинених країнах. Звісно ж, що для цього на рівні законодавчих актів повинно бути обумовлено проведення спеціального дослідження джерел і цілей прямих інвестицій, що перевищують 10 % статутного капіталу національної компанії.

Вважаємо, що такий підхід до контролю за джерелом походження коштів нерезидентів і за їх кінцевою метою буде багато в чому схожий з підходами в Законі про прямі інвестиції і безпеки, прийнятому в 2007 р. США [12].

У цілому, такі заходи спрямовані на зниження залежності України від іноземного інвестування, маючи на увазі захист національних інтересів, раціональне використання інвестицій і ефективний перерозподіл інвестиційних потоків.

Висновки. У наш час включення України в глобальний фінансовий простір має суттєві ризики в зв'язку з надмірною відкритістю національної фінансової системи. При цьому така «відкритість» дозволяє країні отримувати необхідний обсяг фінансових ресурсів, достатній лише для підтримки економіки в стані «стагнації», не забезпечуючи прискореного економічного зростання.

У статті, в рамках визначення поточних проблем української фінансової системи і основних напрямів валютно-фінансового регулювання, автором запропоновано шляхи вирішення проблем, пов'язаних з участю України в глобальних фінансових потоках. Як видається, запропонований підхід дозволить надати комплексний вплив на учасників валютно-фінансового ринку, скорегувати структуру міжнародної інвестиційної позиції та підвищити фінансову стабільність і ефективність інтеграції національної економіки в глобальні фінансові потоки.

Література:

1. Величина і сила коефіцієнта кореляції. URL: <https://statspy.ru/correlation/velicina/>
The magnitude and strength of the correlation coefficient. URL: <https://statspy.ru/correlation/velicina/> [in Ukrainian]
2. Волощенко Л. М. Розвиток світового фінансового ринку як каталізатору кризових глобалізаційних процесів в економіці. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2154>
3. Волощенко Л. М. Development of the global financial market as a catalyst for crisis globalization processes in the economy. *Effective economy*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2154> [in Ukrainian]
4. Іноземні інвестиції: хто і куди вкладав гроші в Україні останні чотири роки. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/20/infografika/finansy/inozemni-investyziyi-xto-kudy-vkladav-hroshi-ukrayini-ostanni-chotyry-roky>
Foreign investment: who and where invested in Ukraine in the last four years. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/20/infografika/finansy/inozemni-investyziyi-xto-kudy-vkladav-hroshi-ukrayini-ostanni-chotyry-roky> [in Ukrainian]
4. Макроекономічний огляд. Міністерство фінансів України. 2019. № 12. URL: <https://mof.gov.ua/uk/makroogljad>
Macroeconomic review. Ministry of Finance of Ukraine. 2019. Vip. №12. URL: <https://mof.gov.ua/uk/makroogljad> [in Ukrainian]
5. Пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / Л. Л. Гриценко, І. М. Боярко, Т. А. Васильєва. Суми : СумДУ, 2021. 379 с.
Priorities of development of the financial system of Ukraine in the conditions of European integration processes: monograph. L.L. Gritsenko, I.M. Boyarko, T.A. Vasiliev. Sumy: Sumy State University, 2021. 379 p. [in Ukrainian]
6. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf
Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf [in Ukrainian]
7. Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій : колективна монографія / за заг. ред. Т. Д. Косової, Н. О. Слободянюк. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. 296 с.
Theoretical and methodological principles of development of the financial system of Ukraine on the basis of innovation and investment strategies: a collective monograph. For general. ed. T.D. Kosovo, N.O. Slobodyanyuk. Kryvyi Rih: DonNUET, 2019. 296 p. [in Ukrainian]
8. Шпірінян Л. В. Методологія комплексної оцінки відкритості ринків банківських і страхових послуг України. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 34–51.



Shirinyan LV Methodology of complex assessment of openness of markets of banking and insurance services of Ukraine. *Economy of Ukraine*. 2017. № 12. P. 34-51. [in Ukrainian]

9. Школьник С. В. та ін. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія / І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та ін. Суми : СумДУ, 2017. 343 с.

Schoolboy, S.V. etc. Problems and prospects of development of the financial system of Ukraine: monograph. O Shkolnik, TA Vasilieva, SV Leonov and others. Sumy: Sumy State University, 2017. 343 p. [in Ukrainian]

10. Dornbusch, S. Fischer and J.Bossons (eds). *Macroeconomics and Finance*. 11th edition. McGraw Hill College, 2011.

11. Mankiw NG. *Macroeconomics*, 7th Edition. Worth Publishers, 2010.

12. Foreign investment and national security act of 2007. URL: <https://www.congress.gov/110/plaws/publ49/PLAW-110publ49.pdf>

13. Lane Ph. R. The new open economy macroeconomics: a survey // *Journal of International Economics*. 2001. vol. 54(2) pp. 235–266.